

Nr 12.

Ankom till Riksdagens kansli den 18 april 1912 kl. 3 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t, angående åtgärder i syfte att för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne underlätta fastigheternas förvärfvande med äganderätt.

I motion inom Andra kammaren, nr 237, hafva herrar A. J. We- *Motionen.*
din och Johan Widén hemställt,

»att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i hvilken omfattning och på hvilket sätt åtgärder från statens sida böra vidtagas i syfte att för arrendatorer å sådana fastigheter, som afses i lagen om uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne den 25 juni 1909, underlätta att förvärfva desamma med äganderätt.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, *Motiveringen.*
får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilket motionen *Andra kam-*
hänvisats, har anført följande: *marens ut-*
skotts yt-
rande.

»De norrländska arrendatorernas ställning har, såsom också motionärerna framhållit, redan förut varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, och arrendeförhållandena hafva blifvit ordnade på ett sätt, som motionärerna synes anse på det hela taget tillfredsställande, genom lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne den 25 juni 1909.

Motionärerna hafva icke heller afsett någon förändring i detta
Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 12 saml. 2 afd. 12 häft. (Nr 12). 1

hänseende af arrendatorernas ställning. Hvad de åsyftat är, att statsmakterna måtte underlätta arrendatorernas öfvergång till själfägande jordbrukare. De anse det vara billigt samt äfven lämpligt, att den befolkning, som för närvarande brukar jorden, sättes i tillfälle att förvärfva den som själfägare. Detta lärer dock, enligt motionärens mening, i regel ej kunna gå, utan att staten träder emellan, icke med några gifvor, utan medelst understöd eller förskott, som skola återgåldas. I de jordbrukskommissioner, som enligt uppsiktslagen blifvit tillsatta, finnas inom hvarje län myndigheter, som äro i tillfälle att pröfva såväl den ifrågavarande brukarens personliga och ekonomiska kvalifikationer för den begärda hjälpen som äfven de omständigheter i själfva aftalet, som böra vara af betydelse för afgörande, om och i hvilken mån hjälp bör lämnas. Frågan härom bör dock, anse motionärerna slutligen, innan något bestämdt förslag kan framläggas, blifva föremål för en noggrannare undersökning än den, som kunnat ligga till grund för ifrågavarande framställning, särskildt i syfte att utröna, om förhållandena i detta afseende äro likartade i alla delar af Norrland; den i motionen lämnade framställningen hänför sig nämligen närmast till förhållandena i Jämtlands län.

Den af motionärerna åsyftade öfvergången från arrendatorer till själfägande jordbrukare är till sitt värde, enligt utskottets mening, beroende af den form, under hvilken den äger rum, och af de garantier, som kunna vinnas för de nya egna hemmens säkra bestånd. Att öfvergången äfven kan medföra högst betydliga risker, uppvisas också af den man ur bolagsarrendatorernas egen krets, som citeras i motionen. Denne säger nämligen, att hvad särskildt arrendatorerna beträffar, synes det honom omöjligt kunna vara för dem själfva klokt eller för landet gagneligt och allra minst mot lagstiftarne hänsynfullt att utbyta den jämförelsevis trygga ställning, de genom arrendelagen erhållit, mot en högeligen tvifvelaktig tillvaro som ägare af den jord, de nu arrendera, och samtidigt från den med stora resurser utrustade förre ägaren på sig själf och sin ohållbara ekonomi öfverflytta fastighetens byggnads- och häfdeskyldighet.

En dylik öfvergång är, synes det utskottet, icke önskelig, med mindre nödiga garantier vinnas för att ej arrendatorerna få en sämre ställning som själfägare, än de haft förut. Det bör icke heller bortses från den fara för ny jordspekulation, som kan uppstå genom att jorden öfvergår i en ekonomiskt svagt situerad medborgargrupps ägo.

Motionärerna ifrågasätta, att staten skall träda emellan och finansiera arrendatorernas öfvergång till själfägare genom att bevilja dem lån

på billiga villkor. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att de förut berörda riskerna blifva väsentligt mindre, därest öfvergången finansieras genom statslån. Ty från statens sida bör genom lånebestämmelserna kunna vinnas tillbörlig kontroll öfver att ändamålet med statens hjälp för framtiden upprätthålles.

Det synes emellertid utskottet, som om den närmast till hands liggande utvägen för de arrendatorer, som önska blifva själfägare, vore anlåtande af egnahemslånefonden. Redan med nuvarande bestämmelser rörande egnahemslånerörelsen torde det vara möjligt för här ifrågavarande arrendatorer att erhålla egnahemslån för friköpande af sina hemman, hvilkas värde i flertalet fall torde understiga 7,000 kronor, hvilket är maximivärdet för jordbrukslägenheter, till hvilkas förvärfvande egnahemslån kunna erhållas.

Om det nu invändes, att det totala lånebeloppet i egnahemslånefonden är för litet för att medgifva, att denna fond anlitas äfven för här ifrågavarande ändamål, vill utskottet erinra därom, att Kungl. Maj:t i trontalet vid innevarande riksdag förebådat, att kungl. propositionen redan i år kommer att framläggas om ökade medel för egnahemsrörelsens utveckling. I alla händelser synes det utskottet, som om den lämpligaste utvägen vore att i mån af behof höja nämnda fond i stället för att, som motionärerna synas ifrågasätta, upplägga en alldeles särskild fond för ensamt detta ändamål.

Då det slutligen är för utskottet bekant, att egnahemsfrågan i hela dess omfattning redan är föremål för utredning genom af Kungl. Maj:t den 20 januari 1911 tillkallade sakkunnige, och under deras pröfning säkerligen äfven falla de i förevarande motion framförda synpunkterna, anser utskottet att föga vore att vinna genom en riksdagsskrifvelse i ämnet.

Under sådana förhållanden har utskottet saknat skäl att ingå på en närmare pröfning af de förslag till åtgärder, som motionärerna antydt, liksom på en undersökning, huruvida olikartade förhållanden i afseende på arrendatorernas ställning till frågan om hemmanens friköpande äro till finnandes inom de olika län, som här komma i fråga.

På grund af det, som sålunda anförts, får utskottet hemställa, att herrar Wedins och Widéns förevarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.»

Andra kammaren beslöt den 16 sistlidne mars att bifalla motionen med den af herr Lindhagen under debatten föreslagna ändring, att orden »underlätta att förvärfva desamma med äganderätt» utbyttes mot följande:

*Andra
kammarens
beslut.*

»bereda tillfälle att, när fastigheterna af jordägarne utbjudas till salu, kunna förvärfva dem på betryggande villkor».

Sedan beslutet delgifvits Första kammaren, har denna hänvisat ärendet till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga utskott.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet vill till en början framhålla, att motionären Widén under debatten i Andra kammaren uttalat den mening, att den af herr Lindhagen under debatten föreslagna och af Andra kammaren antagna omformuleringen i sak innefattar detsamma som motionen.

Vidare vill utskottet erinra om ett af herr Widén under Andra-kammardebatten gjordt uttalande angående det önskvärda uti bildandet af en särskild lånefond, afsedd att anlitas jämsides med den allmänna egnahemslånefonden; och synes det utskottet, som om motionärerna anse det af dem åsyftade målet endast härigenom kunna ernås.

Äfven utskottet anser denna utväg vara den enda, som eventuellt kan ifrågakomma; men huru önskvärdt utskottet än finner, att de i motionen afsedda arrendatorerna komma att förvärfva af dem innehafda fastigheter, kunna dock enligt utskottets förmenande, sådana omständigheter icke anses föreligga, att de för närvarande böra påkalla ofvan ifrågasatta särskilda lånefond.

Utskottet får nämligen erinra därom, att utredning pågår angående den s. k. förbudslagens verkningar och egnahemsfrågan i dess helhet; och synes resultatet af dessa utredningar böra afvaktas, innan några åtgärder företagas i motionens syfte. Några större olägenheter af ett sådant uppskof torde ej vara att befara, då dels ifrågavarande arrendatorer genom den norrländska arrendelagen fått sin ställning i viktiga afseenden säkerställd, dels ock redan nu gällande bestämmelser angående egnahemslånefonden i de flesta fall icke lägga hinder i vägen för arrendatorerna att erhålla lån vid förvärfvande af innehafda fastigheter.

Det torde ej kunna förnekas, att det nuvarande totala lånebeloppet af egnahemslånefonden är för litet för att i tillräcklig utsträckning kunna tillmötesgå här ifrågavarande kraf; men vill utskottet i detta afseende framhålla, att, sedan Andra kammaren fattat sitt beslut i ärendet, Kungl. Maj:t i proposition till Riksdagen, nr 136, hemställt om anvisande för år 1913 af ett från 5,000,000 kronor till 7,500,000 kronor förhöjdt belopp att disponeras till egnahemslån. Därjämte har i proposition, nr 138, hemställts bland annat om den ändring i reglerna för egnahemslån, att bestämmelsen därom, att lånesumman icke i något fall

finge öfverstiga 5,000 kronor, skulle utgå, en hemställan, som enligt utskottets mening måste vara till gagn i förevarande afseende.

Tillika framgår af det i statsrådsprotokollet vid sistnämnda proposition återgifna yttrande af sakkunnige för utredning af egnahemsfrågan (sid. 19), att de sakkunnige hafva sin uppmärksamhet fäst på förevarande fråga, och har utskottet äfven inhämtat, att nämnda sakkunnige rikta sin uppmärksamhet på hvarje motion, som väckes rörande egnahemsfrågan, äfven om den icke föranleder någon Riksdagens skrifvelse.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 19 april 1912.

På utskottets vägnar:

G. LAGERBJELKE.

Reservation

af herrar *Rosén*, *Roman* och *Eliasson*:

Med den undersökning, som i motionen begäres, afses att finna nödiga garantier för att ej arrendatorerna af bolagshemman i Norrland och Dalarne få en sämre ställning såsom själfägare, än de nu hafva. Meningen är sålunda att se till, hvad som från statens sida kan och bör göras för att vinna garantier för en sund utveckling af den med norrlandslagstiftningen åsyftade omvandlingen af arrendatorer till själfägande jordbrukare. Denna fråga synes oss också vara af så stor social och nationalekonomisk betydelse, att den föreslagna undersökningen icke bör undanskjutas.

Andra kammaren har för sin del bifallit motionen med den ändring i dess klän, som af herr Lindhagen under debatten föreslagits, nämligen att orden »underlätta att förvärfva desamma med äganderätt» utbyttts mot »bereda tillfälle att, när fastigheterna af jordägarna utbjudas till salu, kunna förvärfva dem på betryggande villkor».

Då vi emellertid finna det i motionen framställda yrkandet lämpligare, hemställa vi,

att Första kammaren icke måtte biträda det af Andra kammaren fattade beslutet,

men däremot för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i hvilken omfattning och på hvilket sätt åtgärder från statens sida böra vidtagas, i syfte att för arrendatorer af sådana fastigheter, som afses i lagen om uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne den 25 juni 1909, underlätta att förvärfva desamma med äganderätt.
